

ELS JACIMENTS ARQUEOLÒGICS D'INCA

ÀNGELA BELTRAN I CORTÈS

INTRODUCCIÓ

La història... testimoni dels temps, llum de la veritat, vida de la memòria, mestra de la vida, testimoni de l'antiguitat, és el fonament del present i la base per al futur. La història és important perquè ens permet conèixer d'on venim per ajudar-nos a anar cap a endavant. Un poble que té en compte la seva història és un poble que camina amb pas ferm cap a un esdevenir segur, ja que conèixer la pròpia història ens fa descobrir la nostra identitat i ens ajuda a valorar els trets més importants del nostre ser. Ignorar o desconèixer la pròpia història ens fa ésser més servils a cultures o poders imperialistes que es creuen amb el dret de dominar els altres pobles, fet que contribueix a cometre el greu error de tergiversar la pròpia història a favor de pobles dominants. Per tant, els pobles tenen l'obligació d'estudiar la pròpia història a través de la documentació i de les restes arqueològiques, com també dels valors patrimonials que ens donen un coneixement de la vida diària de la gent del nostre passat.

A Mallorca, en parlar d'arqueologia parlem d'Artà, Santa Margalida, Costitx, Alcúdia, Pollença, Manacor, Montuïri..., i quasi mai es parla de l'arqueologia d'Inca, com si les restes que hi ha a la nostra ciutat no tenguessin importància; fins i tot fa uns mesos es va destruir un talaiot i..., què ha estat? No res. Haver participat a les excavacions de s'Hospitalet Vell i Son Peretó, a Manacor, i a la de la ciutat romana de Pollentia, a Alcúdia, l'estudi de les ciències i lletres clàssiques, la lectura de bons llibres i el consell i direcció de bons amics m'han ajudat a apreciar la importància de la història, i també a veure que Inca no és una ciutat que s'hagi preocupat gaire del seu passat; d'això, en tenim molts d'exemples. En Josep Barberí, al final del seu llibre *Vida de la venerable madre Sor Clara Andreu*,¹ publica un apèndix on es diu que Inca fou una població romana molt més gran i populosa que a principi

¹ BARBERÍ, Josep. *Vida de la venerable madre Sor Clara Andreu, natural de Palma capital del reyno, religiosa geronima en el monasterio de San Bartolome de la villa de Inca, con un apendice histórico de dicha villa*. Mallorca: Imprenta Melchor Guasp, 1807.

del segle XIX. Es fonamenta en testimonis de Binimelis pels vestigis i runes que existien en el seu temps just devora sa Font Vella que hi havia en el camp d'Oca, avui plaça del Bestiar; allà es trobà una làpida de marbre amb la següent inscripció:

SULPICIA. GALIENI
VIXIT. ANNIS. XXV
MENSIBUS. VI.

Aquesta làpida, com altres peces de marbre aquí i a altres parts del món, acabà destruïda i fou emprada per a la construcció.

Igualment, l'estudi i la pràctica m'han fet passar de la simple curiositat que tenia al principi al vertader interès que ara sent i que ha fet que em preocupàs per descobrir la realitat dels jaciments que hi ha a Inca.

LLISTES

Per conèixer la realitat inquera, primerament he cercat les distintes llistes-catàlegs que tenia a l'abast. A més de la de Barberí, he tengut en compte la de *Guía arqueològica de Mallorca* de Javier Aramburu i d'altres; la del *Corpus de toponímia de Mallorca* de Mascaró Passarius; el portal web Arqueobalea d'Internet i el *Catàleg de béns d'Inca* realitzat per l'Ajuntament.

BARBERÍ

A *Apéndice histórico de la villa de Inca* ens parla de l'Inca romana, goda i àrab, i com a jaciments propis ens cita sa Font Vella en el camp d'Oca i de Son Vic, que ell ens diu que també és anomenat Vilars, a on es troben molts de vestigis de població romana.

Barberí ens fa una carta arqueològica, que seria la primera que es redacta de Mallorca. Hem de dir que és molt reduïda.

GUÍA ARQUEOLÓGICA DE MALLORCA, de Javier Aramburu-Carlos Garrido-Vicens Sastre.

Aquesta és una llista incompleta, ja que només ens parla de tres talaiots, però en aquesta guia no només s'anomenen els jaciments, sinó que es fa una descripció detallada de cada un d'ells, el terme municipal, les finques pròximes, com s'hi pot accedir, el tipus de jaciment, per què és interessant...

Els talaiots que hi ha són:

- S'Ermita
- Santa Magdalena
- Son Sastre

CORPUS DE TOPONÍMIA DE MALLORCA, de Mascaró Passarius.

En aquesta llista Mascaró Passarius només ens anomena els jaciments i ens diu d'on ha extret el nom dels jaciments, és a dir la bibliografia.

Llistat dels jaciments:

- S'Avencar (Can Trempó)
- Es Batliu
- Ca los Carros
- Camp de s'Oca (sa Font Vella)
- Can Pa Calent
- Puig d'Inca
- So n'Alegre (Cas Poller)
- So n'Alegre (ses Coves)
- Son Bordils (Can Guapo)
- Son Fiol de Dalt
- Son Frare (cova de ses Rates-pinyades)
- Son Gual (cova de s'Arena)
- Son Mas des Potecari (s'Argenteria)
- Son Ravenet (puig de s'Ermita o de ses Talaies)
- Son Sastre
- Son Seriol (Can Pere de sa Cova)
- Son Vic (es Vilars)
- Son Vivot (es Puig)
- Tirasset (Can Colau)
- Tirasset (Can Jordi-Can Tiro)

ARQUEOBALEAR

Llista extreta d'Internet on hi ha anomenats els jaciments i també hi ha una descripció del jaciment, del seu estat, la seva localització... També inclou fotografies.

- Can Pa Calent
- Can Nius
- Es Batliu
- Puig d'Inca
- S'Avencar. Can Trempó
- Son Bordils
- Son Catlar
- Son Frare
- Son Mas des Potecari
- Son Mas Santuari
- Son Ravenet (puig de s'Ermita)
- Son Sastre
- Son Vic. Es Vilar
- Son Vivot. Es Claper des Moros
- Tirasset
- Tirasset

CATÀLEG DE BÉNS D'INCA

Llista elaborada per l'Ajuntament d'Inca on apareix el nom del jaciment, una fotografia, la seva situació, el tipus de jaciment, l'estat de conservació... És el catàleg més complet i és d'on s'hauria de partir per a una necessària intervenció, sense oblidar els altres, ja que totes les llistes-catàlegs aporten dades d'interès. La llista és la següent:

- Es Vilars. Son Vic
- Son Catiu
- Sínia des Claperàs
- Cova de s'Arena
- Son Gual
- Cova de s'Olivera
- Can Nius
- Son Sastre
- Can Pa Calent
- Es Batliu
- Son Fiol de Dalt
- Can Colau
- Can Bombarda
- Son Mas des Potecari
- Ses Coves
- Can Poller. Son Alegre
- Son Bordils Nou
- Can Guapo
- Can Pere de sa Cova
- Can Jordi. Can Tiró
- Son Bordils
- Son Vivot
- Talaiots de s'Ermita
- Cova de ses Rates-pinyades
- Es Claperàs
- S'Avencar. Can Trempó

Com podem observar, i ja ho hem fet notar abans, la llista més completa és la del catàleg de l'Ajuntament seguida per les llistes d'Arqueobaleà i el *Corpus de toponímia de Mallorca* de Mascaró Passarius. Hi ha alguns jaciments que no hi apareixen, com per exemple el dels talaiots de s'Ermita, un jaciment que consta de dos talaiots, un de circular i un de quadrat, units entre si per un mur.

CONCLUSIONS

Després d'haver observat la realitat inquera he arribat a les següents conclusions:

1. A Inca som rics en jaciments arqueològics.
2. Seria necessari que l'Ajuntament tengués un tècnic en Patrimoni que estudiàs la situació legal de cada un i n'informàs els propietaris i els responsables polítics; que tengués cura de la seva conservació i que programàs alguna campanya, ben dirigida, d'excavació i estudi d'algun jaciment.
3. Que l'Ajuntament creï una secció de museu arqueològic a Inca, depenent del Museu de Mallorca, perquè les peces que es trobin a Inca puguin exhibir-se a la nostra ciutat.
4. Treballar perquè el terreny on es troben alguns jaciments, sens perjudici de les pròpies finques ni dels seus propietaris, passin a ser de titularitat municipal.
5. Que es creï un patronat que vetli per tenir cura que es pugui fer una feina constant, que les feines començades es vagin fent i no s'interrompin per qualsevol beneïtura.

Crec que si ho feim així la nostra història, el nostre patrimoni i, en definitiva, la nostra gent en sortiran guanyant. Esper i desitj que aquesta senzilla comunicació ajudi a prendre consciència de la realitat arqueològica inquera i desperti l'interès d'estudiosos i responsables polítics per poder fer realitat un extensiu i seriós estudi arqueològic de la nostra ciutat.

Vull agrair la col·laboració que generosament m'han donat l'arqueòloga Sra. Magdalena Riera i Frau, els arqueòlegs Mateu Riera, Damià Ramis i Mn. Santiago Cortès i Forteza.

FONTS I BIBLIOGRAFIA

BARBERÍ, Josep. *Vida de la venerable madre Sor Clara Andreu, natural de Palma capital del reyno, religiosa geronima en el monasterio de San Bartolome de la villa de Inca, con un apendice histórico de dicha villa*. Mallorca: Imprenta Melchor Guasp, 1807.

MASCARÓ PASSARIUS, Josep. *Corpus de toponímia de Mallorca*. Tom VI. Palma: Gráficas Miramar, 1967

ARAMBURU, Javier; GARRIDO, Carlos; SASTRE, Vicenç. *Guía Arqueológica de Mallorca*. Palma: La Foradada R. i J. J. de Olañeta, editores, 1994

Catàleg de patrimoni del terme municipal d'Inca 2010. Inca: Ajuntament d'Inca. Edició digital.

Arqueobaleà, www.arqueobalea.es

FOTOGRAFIES

Puig d'Inca

Son Catiu

Sínia des Claperàs

Talaiots de s'Ermita